

זהר הקדוש עם ביאור הכתר והכבוד

פרשת כי תבא + פנימיות הקללות שבמשנה תורה

אשר לא כתוב בספר התורה הזאת יעלם ה' עליך עד השמדך. ואף שלכאורה כלפי חוץ נראה שזו קללה קשה ביותר, אבל באמת הכא אינו הבטחות דאבא על בריה, ברחימו סגי - כאן מרומזות ההבטחות של האב על בנו, באהבה גדולה, שהרי 'יעלה ה' עליך' לא כתיב - אין כתוב כאן, אלא 'יעלם', שפירושו מלשון העלם וכיסוי, כלומר 'יכבש לון ויכסי לון בנוקבא דרובתייהו' - יכבש ה' לחוליים ולמכות אלו ויכסה עליהם בנקב שבמקומם, דלא יפקון לבר ויהון פבושין ומכוסין בנוקבייהו - שלא יצאו החוצה אלא יהיו כבושים ומכוסים בנקב שלהם.

לפי מה שביאר בתחילת הפסוק שהמכות תהיינה מכוסות ונעלמות, מפרש על פי זה גם סוף הפסוק, שיש כאן הבטחה שלא יצאו המכות החוצה לעולם ולעולמי עולמים.

ומה שנאמר בסוף הפסוק 'עד השמדך', גם זו אינה אלא הבטחה גדולה, שמבטיח ה' ומגביל את הזמן עד אימתי יהיו המכות נעלמים ומכוסים לבתלי צאת החוצה, ולזה אמר 'עד השמדך', מה דלא יהי לעלם ולעלמי עלמיא - מה שלא יהיה לעולם ולעולמי עולמים, דהא אומי קודשא בריך הוא דלא ישיצי ית ישראל לעלם ולעלמי עלמין - שהרי נשבע הקדוש ברוך הוא שלא יכלה את ישראל לעולם ולעולמי עולמים, ודוברניהון יהי קיים תדירא - וזכרם יהיה קיים תמיד, דכתיב - שכתוב (ישעיה סו כב) 'כי כאשר השמים החדשים והארץ החדשה אשר אני עשה עמדים לפני נאם ה' פן יעמד ורעכם ושמכם'. וכתיב - וכתוב עוד (ירמיה לא לו) 'כה אמר ה' אם ימדו שמים מלמעלה כו' ויחקרו מוסדי ארץ למטה גם אני אקמאם בכל זרע ישראל על כל אשר עשו נאם ה' והואיל ובאומא איהו דלא ישתיצון ישראל - וכיון שהוא בשבועה שלא יכלו בני ישראל, זמינא דיהון כל מכתשין ומרעין טמירין ומכוסין, דלא יפקון לבר לאבאשא לון, עד זימנא דישתיצון מן עלמא - עתיד שיהיו כל המכות והחוליים נעלמים ומכוסים, שלא יצאו החוצה להרע להם, עד אותו זמן שיכלו מן העולם, מה דלא יהא לעלם ולעלמי עלמין - מה שלא יהיה לעולם ולעולמי עולמים, שלעולם לא יהיה אבדון גמור לישראל. נמצא שיש כאן הבטחה מפי ה' שהמכות תהיינה מכוסות ונעלמות ולא יצאו החוצה לעולם ועד.

אליהו הנביא מביא לרבי שמעון דוגמא נוספת מהפסוק האחרון של התוכחה, שגם הוא מתפרש לטובה, שישב ה' באחרית הימים ויעשה נסים לישראל כמו שעשה להם במצרים.

הסוף של כל אלו הקללות והסיום שלהן, הוא מה שכתוב (דברים כח סח) 'והשיבך ה' מצרים באניות בדרך

בשעה שהיו רבי שמעון בן יוחאי ורבי אלעזר בנו טמונים במערה מפני אימת המלכות, התקשו התלמידים בפרשת התוכחה שבמשנה תורה, מדוע לא נאמרו בה דברי הבטחות ונחמות כפי שנאמרו בפרשת התוכחה שבתורת כהנים. רבי יוסי בן רבי יהודה כתב את השאלה על גבי פתק ושם אותו בכנפי יונה ושלח אותה אל רבי שמעון. כשבא הדבר לפני רבי שמעון ישב ובכה עד שהתגלה אליו אליהו הנביא וגילה לו מפי הקדוש ברוך הוא את סוד החילוק שבין הקללות שבמשנה תורה והקללות שבתורת כהנים. לאחר מכן התגלה אליו אליהו הנביא שוב וביאר לו כי כל הקללות שבמשנה תורה, בפנימיותם אינם אלא ברכות, ופירש לו כמה דוגמאות לכך, וכפי שיתבאר במאמר שלפנינו.

אליהו הנביא מגלה לרבי שמעון בר יוחאי כי כל הקללות שבמשנה תורה גנוזה בקרבם אהבה גדולה מאבינו שבשמים לבניו האהובים, ובפנימיותם אינם אלא טובות גדולות.

כל הבטחות ונחמות דישאל בהני קללות פתיבי - כל ההבטחות והנחמות של בני ישראל, כתובות הן ברמז הקללות האלו. פוק ויחי - צא וראה, מלכא דרחים לבריה - מלך האוהב את בנו, ואף על גב דלטייה ואלקיה, רחימו דמעוי עליה - ואף על פי שהוא מקללו ומכה, אהבת מעיו עליו. פד אחזי רוגזא תקיף, פדון רחמנותא עליה - ודווקא כאשר הוא מראה כעס חזק, אז יש לו רחמנות עליו ביותר. פק קודשא בריך הוא, אף על גב דלטיי, מלוי ברחימו - כך הקדוש ברוך הוא, אף על פי שהוא מקלל, דבריו נאמרים באהבה. אתחזין באתגליא לוטין, ואינון טבון סגיאן - בהתגלות כלפי חוץ נראים הם כקללות, ובאמת בפנימיותם הם טובות גדולות, בגין דאלין קללות ברחימו הון - בגלל שאלו הקללות שבמשנה תורה היו באהבה, מה דלא הון פן באינון קדמאין, דכלהו הון בדינא תקיף - מה שלא היה כן באלו הקללות הראשונות שנאמרו בתורת כהנים, שהם היו כולם בדין חזק.

אליהו הנביא ממשיך ומבאר שהקללות אינן אלא כרצועה שהאב מחזיק בידו לייסר בנו, אבל בפנימיותה אינה אלא רחמים.

באלין אית דינא ורחימו - בקללות אלו שבמשנה תורה יש דין ואהבה, פאבא דרחים על בריה ורצועה דמלקיותא נקיט בידיה - כמו האב שיש לו אהבה על בנו, ומחזיק בידו רצועה של מלקות, עביד נהימו סגי וקלון רבדין ומלקיותא קלילין ברחמי - הוא עושה שאגה רבה וקולות גדולים, ואולם המלקות עצמן קלות הן ברחמים.

מביא דוגמא מפסוק אחד שעל פניו נראה כקללה קשה ביותר, ומפרשו בלשון ברכה, שאדרבה נאמרה כאן הבטחה טובה לישראל.

וקשיא מפל אינון קללות - והקללה הקשה ביותר מכל אלו הקללות, דא הוא דכתיב - זה הוא שכתוב (דברים כח סא) 'גם כל חלי וכל מכה

כל הבטחות ונחמות דישאל, בהני קללות פתיבי. פוק ויחי, מלכא דרחים לבריה, ואף על גב דלטייה ואלקיה, רחימו דמעוי עליה. פד אחזי רוגזא תקיף, פדון רחמנותא עליה. פק קודשא בריך הוא, אף על גב דלטיי, מלוי ברחימו. אתחזין באתגליא לוטין, ואינון טבון סגיאן, בגין דאלין קללות ברחימו הון. מה דלא הון פן באינון קדמאין, דכלהו הון בדינא תקיף. באלין אית דינא ורחימו, פאבא דרחים על בריה, ורצועה דמלקיותא נקיט בידיה, עביד נהימו סגי, וקלון רבדין. ומלקיותא בלילין ברחמי.

וקשיא מפל אינון קללות, דא הוא דכתיב, (דברים כח סא) 'גם כל חלי וכל מכה אשר לא כתוב בספר התורה יעלם ה' עליך עד השמדך'. הכא אינון הבטחות דאבא על בריה, ברחימו סגי. יעלה לא כתיב, אלא 'יעלם', יכבש לון, ויכסי לון בנוקבא דרובתייהו, דלא יפקון לבר, ויהון פבושין ומכוסין בנוקבייהו.

עד השמדך, מה דלא יהי לעלם ולעלמי עלמיא, דהא אומי קודשא בריך הוא, דלא ישיצי ית ישראל לעלם ולעלמי עלמין, ודוברניהון יהי קיים תדירא. דכתיב (ישעיה סו כב) 'פן יעמד ורעכם ושמכם', וכתוב עוד (ירמיה לא לו) 'כה אמר ה' אם ימדו שמים מלמעלה כו'. והואיל ובאומא איהו דלא ישתיצון ישראל, זמינא דיהון כל מכתשין ומרעין טמירין ומכוסין, דלא יפקון לבר לאבאשא לון, עד זימנא דישתיצון מן עלמא, מה דלא יהא לעלם ולעלמי עלמין.

סופא דכולהון וסיומא דילהון, (דברים כח סח) 'והשיבך ה' מצרים באניות בדרך

מַצְרִים בְּאֵינִיּוֹת בְּדֶרֶךְ אֲשֶׁר אִמְרָתִי לָךְ לֹא תִסֵּף עוֹד לְרֹאשָׁהּ. מִן יוֹמָא דְאַתְבָּרִי עֲלָמָא לֹא גָלִי גְבוּרְתִּיהָ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְאַתְחַזְאָה בְּעֲלָמָא, וְשַׁעְתָּא דְרַעוּתָא, אֵלָא בְּהוּא דְרֶךְ - מִן הַיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם לֹא גִילָה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת גְּבוּרָתוֹ לְהַתְרֹאוֹת בַּעֲלֹם, וְלֹא הִתְהַ שַׁעַת רִצּוֹן, כִּי אִם בְּדֶרֶךְ הַהוּא. **כִּי פֶּאֶשֶׁר רְאִיתֶם אֶת מִצְרַיִם, בָּאוּתוֹ דְרֶךְ וּבְהוּא גְּוֹנָא יַעֲבִיד לָךְ -** כִּי יַעֲשֶׂה לָךְ ה' בְּאַחֲרִית הַיָּמִים, בָּאוּתוֹ אוֹפֵן וּבָאוּתוֹ דֶּרֶךְ כְּמוֹ שַׁעֲשֶׂה לָךְ בְּצֹאתְךָ מִמִּצְרַיִם.

אליהו הנביא ממשיך לדרוש גם את סוף הכתוב, שגם הוא מבשר לישראל שאף שבזמן שיחשבו שהם מכורים ביד אויביהם, באמת אין הדבר כן, כי לעולם לא יוכלו לשלוט עליהם.

בסוף הפסוק נאמר 'והתמפרתם שם לאיביך לעבדים ולשפחות ואין קנה', דהא לבתר - שהרי לאחר מכן, מכל שאר סטריין יתפנשון עליהו ד'ישראל - מכל שאר הצדדים יתאספו למלחמה על ישראל, ויחשבו ישראל דבזמנא דא יתאבדון ואינן זבינין לבעלי דבביתו - ויחשבו ישראל שבפעם הזאת יאבדו ושהם מכורים כבר לשונאיהם, הדא הוא דכתיב - זה הוא שכתוב 'והתמפרתם שם', ונמפרתם לא כתיב - אין כתוב כאן, שאז היה פירושו שנמכרתם ממשי, אלא 'והתמפרתם', שפירושו שנראה כאילו נמכרתם אבל באמת לא נמכרתם, כלומר בלבבכון תחשבו דאתון זבינין, ולאו הכי - בלבבכם תחשבו שאתם מכורים, ובאמת אינו כן, דהא 'ואין קונה' כתיב, ולית מאן דיקיל לשלטא עליהו - שהרי כתוב 'ואין קונה', ואין מי שיכול לשלוט עליכם.

אליהו הנביא מסיים את דבריו לרבי שמעון ומגלה לו כי כל זה תלוי במה שבני ישראל יתורו בתשובה, וצריך כל אחד להתבונן בזה ולשוב אלא קונו בתשובה שלמה.

וכל דא לסוף יומיא - וכל זה יהיה באחרית הימים, ותלייא פולא בתיובתא - והכל תלוי בתשובה, וכולא סתים - והכל הוא סתום, כמא דכתיב - כמו שכתוב (דברים כט ח) 'ושמרתם את דברי הברית הזאת ועשיתם אתם למען תשפילו את כל אשר תעשו'. מאן דאית ליה לבא, יסתפל וידע לאתבא למאריה - מי שיש לו לב, יתבונן בזה וידע לשוב בתשובה לפני קונו.

אֲשֶׁר אִמְרָתִי לָךְ לֹא תִסֵּף עוֹד לְרֹאשָׁהּ וְהַתְּמַפְרָתֶם שָׁם לְאִיבֵיךָ לְעַבְדִּים וְלִשְׁפָחוֹת וְאִין קֶנֶה. גם כאן הרי זה נראה כלפי חוץ כקללה חמורה ביותר, אך באמת הכא הבטחות ונחמות דזמין קודשא בריך הוא למעבד לישראל בסוף יומיא - כאן נרמזו ההבטחות והנחמות שעתיד הקדוש ברוך הוא לעשות לישראל באחרית הימים, ויתבאר הכתוב כך: **'והשיבך ה' מצרים באניות', אבטחותא לאתבא ולמיעבד נסין ואתין דעבד קודשא בריך הוא במצרים ביומין קדמאין -** כאן נאמרה הבטחה לשוב באחרית הימים ולעשות את הניסים והאותות שעשה הקדוש ברוך הוא במצרים בימים הראשונים, כמא דאת אמר - כמו שאתה אומר בפסוק (מכה ז טו) **'כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות'.**

דורש את המשך הכתוב, שבא לבשר לישראל שהאומות שיבואו עליהם באניות למלחמה יטבעו בתוך הים, כמו שהיה אצל מצרים בקריעת ים סוף.

ומה שנאמר **'באניות', הכא איהו כמא דאמר -** כאן בפסוק זה הוא כמו שאתה אומר, **דאת דריש -** שאתה דורש תיבת 'באניות' בחילוף אות א' עם אות ע', כאילו נאמר **'בעניות',** לשון עני, דהיינו שתכלה פרוטה מן הכיס. אבל באמת יש עוד פירוש אחר, שבאחרית הימים תתפרש תיבת 'באניות' כפשוטה, כי זמנין כל בני עלמא למיתי עליהו ד'ישראל על ספינן ד'מא ויחשבו לשיצאה לון מן עלמא - עתידים כל בני העולם לבוא למלחמה על ישראל על ספינות הים ויחשבו לכלות אותם מן העולם, וכלהו טביעין גו ימא - וכולם יהיו נטבעים בתוך הים, כמא דעבד ביומין קדמאין - כמו שעשה ה' למצרים בימים הראשונים. ותמן איהו חדוה סגיא - ושם הוא שתהיה שמחה גדולה, שיאמרו ישראל שירה כמו שאמרו שירה על הים, כתיב **'באניות',** וכתביה הים - וכתוב שם (ישעיה מג יד) **'כֹּה אָמַר ה' גָּאֲלֶכֶם קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל לְמַעַנְכֶם שְׁלַחְתִּי בְּכֶלֶה הַיָּם הַיָּבֵשׁ בְּרִיחִים כָּלֵם וְכִשְׁדִּים בְּאֵינִיּוֹת רִנָּתָם, מֵה לְהֵלֹן נֹאמְרָה רִנָּה אֲצִל אֲנִיּוֹת, אֵף כָּאן מֵה שֶׁנֹּאמַר 'אֲנִיּוֹת' יִתְפָּרֵשׁ בַּעֲנִין רִנָּה וּשְׂמִיחָה.**

בהמשך הכתוב מרמז שהנסים שיעשה ה' לישראל באחרית הימים לא נעשו מעולם ועד עולם, לבד מזמן יציאת מצרים.

עוד נאמר בהמשך הפסוק **'והשיבך ה'**

אֲשֶׁר אִמְרָתִי לָךְ לֹא תִסֵּף עוֹד לְרֹאשָׁהּ וְהַתְּמַפְרָתֶם שָׁם לְאִיבֵיךָ לְעַבְדִּים וְלִשְׁפָחוֹת וְאִין קֶנֶה, הכא הבטחות ונחמות, דזמין קודשא בריך הוא למעבד לישראל בסוף יומיא. **'והשיבך ה' מצרים באניות', אבטחותא לאתבא ולמיעבד נסין ואתין דעבד קודשא בריך הוא במצרים, ביומין קדמאין. כמא דאת אמר (מכה ז טו) 'כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות'.**

'באניות', הכא איהו, כמא דאמר, דאת דריש בעניות, שתכלה פרוטה מן הכיס. אבל, זמנין כל בני עלמא למיתי עליהו ד'ישראל על ספינן ד'מא, ויחשבו לשיצאה לון מן עלמא, וכלהו טביעין גו ימא, כמא דעבד ביומין קדמאין. ותמן איהו חדוה סגיא. כתיב **'באניות',** וכתביה הים (ישעיה מג יד) **'באניות רננתם. מה להלן רנה אף כאן רנה'.**

'בדרך אשר אמרתי לך' מן יומא דאתברי עלמא, לא גלי גבורתיה קודשא בריך הוא לאתחזאה בעלמא, ושעתא דרעוּתא, אלא בְּהוּא דְרֶךְ, 'כִּי פֶּאֶשֶׁר רְאִיתֶם אֶת מִצְרַיִם, בָּאוּתוֹ דְרֶךְ, וּבְהוּא גְּוֹנָא יַעֲבִיד לָךְ.

דְּהָא לְבִתְר מְכָל שְׂאָר סְטְרִין יִתְפַּנְשׁוּן עֲלֵיהוּ דְיִשְׂרָאֵל, וְיִחְשְׁבוּן יִשְׂרָאֵל, דְּבִזְמַנָּא דָּא יִתְאַבְדּוּן, וְאִינּוּן זְבִינִין לְבַעֲלֵי דְבִבְיָהוּן, הָדָא הוּא דְכְּתִיב (דְּבָרִים כח סח) 'וְהַתְּמַפְרָתֶם שָׁם' וְנִמְפְּרָתֶם לֹא כְּתִיב, אֵלָא 'וְהַתְּמַפְרָתֶם, בְּלִבְבְּכוֹן תַּחֲשְׁבוּן דָּאתוֹן זְבִינִין, וְלֹא הֵכִי, דְּהָא 'וְאִין קוֹנָה' כְּתִיב, וְלִית מָאן דִּיכִיל לְשַׁלְטָאָה עֲלֵיהוּ.

וְכָל דָּא, לְסוּף יוֹמֵיָא. וְתִלְיֵיא פּוֹלָא בְּתִיּוּבָתָא.

וְכֹלָא סְתִים. כְּמָא דְכְּתִיב (שם כט ח) 'לְמַעַן תִּשְׁפִּילוּ אֶת כָּל אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּן' מָאן דָּאִית לִיה לְבָא, יִסְתַּפֵּל וְיָדַע לְאַתְבָּא לְמַאֲרִיהָ.

נפשי צמאה לדעת
כל רז סודך

זוהר הקדוש המבואר < עם פירוש "הכתר והכבוד"

ביאור בשפה ברורה הפותח את לב הלומד, עם מקורות וביאורים על פי גדולי המפרשים

